មូលដ្ឋានចោទប្រកាន់សម្រាប់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ

ដោយលោកមេធាវី ទៀង វុទ្ធា*

១-សេចក្តីផ្តើម

ការលើកយកប្រធានបទ មូលដ្ឋានចោទប្រកាន់សម្រាប់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ នៃអត្ថបទនេះ គឺសំដៅទៅលើការកំណត់នូវអត្ថិភាពនៃបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដែលព្រះរាជអាជ្ញាចាំបាច់ត្រូវមានមូលដ្ឋានក្នុងការកំណត់បទល្មើស ឬធាតុផ្សំបទល្មើសនូវការអនុវត្តតាមបញ្ញត្តិច្បាប់ក្នុងដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខយុត្តាធិការស៊ើបសួរ, យុត្តាធិការជំនុំជម្រះនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ ក៏ដូចជាការអនុវត្តនូវវិធានទាំងឡាយនៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។

ប្រទេសនីមួយៗចាំបាច់ត្រូវមានច្បាប់ ច្បាប់បានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងសង្គមមនុស្ស មានចំណងទាក់ទងទាំងទិដ្ឋភាពនយោបាយ និងទិដ្ឋភាពសង្គមក្នុងការគ្រប់គ្រងរដ្ឋ។ ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍ សិទ្ធិសេរីភាព ក៏ដូចជាការសម្រុះសម្រួលវណ្ណៈដល់សាធារណៈជនទូទៅនៃសង្គមជាតិទាំងមូល ស្របតាមឆន្ទៈរបស់ច្បាប់ ច្បាប់ការពារដល់ពួកគេ ក៏ដូចជាការបង្ក្រាបបទល្មើសផ្សេងៗ ដែលជនគ្រប់រូបត្រូវការយុត្តិធម៌ មានតែតុលាការទេដែលប្រកាសទោស និងលើកយកមកអនុវត្តបាន[24] ជាការស្វែងរក ឬផ្តល់យុត្តិធម៌ស្មើៗគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ ជាសមភាពនៃការទទួលបាននូវសិទ្ធិស្មើៗគ្នាឲ្យការពារច្បាប់ដល់ពួកគេដោយគ្មានការរើសអើងបែងចែក ក្នុងការរកយុត្តិធម៌ដ៏មានប្រសិទ្ធិភាពមួយនៅចំពោះមុខតុលាការមានសមត្ថកិច្ច[25]។

មូលដ្ឋានចោទប្រកាន់ក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌជាវិធាន ឬបទដ្ឋានគតិយុត្តិដែលបានបញ្ញត្តិដោយច្បាប់ជាធរមាន ដើម្បីឲ្យស្ថាប័នអយ្យការអនុវត្ត ឬប្រតិបត្តិតាម ។

រឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌគឺមានចរិកលក្ខណៈគតិយុត្តនៃប្រតិកម្មសង្គម គ្រប់សម័យកាលទាំងអស់ការគ្រប់គ្រងប្រទេសនៃរដ្ឋនីមួយៗ កាលណាវិធានច្បាប់ជាមូលដ្ឋាននៃជីវិតសង្គមត្រូវបានរំលោភ សង្គមត្រូវចាត់វិធានការពារខ្លួនស្របតាមព្រំដែនកំណត់នៃវិធានច្បាប់ ឬដែនអនុវត្តនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌសន្មត់ហៅថា "រឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ"។

---

* លោកមេធាវី ទៀង វុទ្ធា ជាប្រធានការិយាល័យនៃនាយកដ្ឋានអធិការកិច្ចនៃគណៈមេធាវី

[24] មាត្រា៦ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩។

[25] មាត្រា៣១រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា៧ មាត្រ៨សេចក្តីថ្លែងការសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស

សង្គមមានប្រតិកម្មប្រកបដោយគតិបណ្ឌិត ស្របទៅតាមក្របខណ្ឌច្បាប់។ ច្បាប់មានចរិតលក្ខណៈគតិយុត្ត មានឆន្ទៈការការសន្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ សន្តិសុខសង្គម ទប់ស្កាត់បទល្មើស។

នៅក្នុងស្ថាប័នតុលាការមានអង្គការអយ្យការមួយនៅអមជានិច្ចព្រះរាជអាជ្ញាដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌ ជាអ្នកធ្វើការចោទប្រកាន់ទៅលើជនទាំងឡាយណាដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។

២ –ខ្លឹមសារ

២.១ –អំពីអង្គការអយ្យការ

ដោយសារអង្គការអយ្យការជាស្ថាប័នចោទដ៏សំខាន់នៅក្នុងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ យើងនឹងត្រូវលើកយកមកសិក្សានូវដំណើរការ នៃការប្រព្រឹត្តទៅរបស់សាលាជម្រះក្តីផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌនេះ ត្រូវមានស្ថាប័នអយ្យការស្ថិតនៅអមតុលាការគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ មានព្រះរាជអាជ្ញា ព្រះរាជ-អាជ្ញារង, អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា អគ្គព្រះរាជអាជ្ញារង, ជាតំណាងអង្គការអយ្យការនៅអមតុលាការគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ គឺតុលាការខេត្ត–ក្រុង, តុលាការយោធា, សាលាឧទ្ធរណ៍, តុលាការកំពូលសុទ្ធតែមានស្ថាប័នអយ្យការមួយនៅអមជានិច្ចគឺ៖

- ស្ថាប័នអយ្យការអមសាលាដំបូងនៃតុលាការខេត្ត–ក្រុង៖ ហៅថាអយ្យការថ្នាក់ក្រោម មានព្រះរាជអាជ្ញា ព្រះរាជអាជ្ញារង ធ្វើកិច្ចការរបស់ខ្លួនជាតំណាងអយ្យការអមតុលាការនៃសមត្ថកិច្ចដែនដីដែលតុលាការនោះតាំងនៅ[26]។

- ស្ថាប័នអយ្យការអមតុលាការយោធា៖ មានព្រះរាជអាជ្ញា ព្រះរាជអាជ្ញារងជាតំណាងអយ្យការអមតុលាការយោធា មានសមត្ថកិច្ចលាតសន្ធឹងលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទាំងមូល។ ស្ថាប័ននេះជាអ្នកកំណត់បទល្មើសដែលមានលក្ខណៈយោធា តាមក្រឹតច្បាប់លេខ០៤ របស់អគ្គស្នងការនយោបាយក្រសួងការពារប្រទេសលេខ១២៧១/៨៤ន.ប ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី២៨.០៨.១៩៨៤ នៃសាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ដែលបានកំណត់សញ្ញាណបទល្មើសមានលក្ខណៈយោធា, អំពីបទល្មើស និង ទណ្ឌកម្មក្នុងនោះមានបទល្មើសចំនួន៩គឺៈ –១.ទោសប្រឆាំងនឹងបទបញ្ជាថ្នាក់លើ, –២.បទល្មើសចុះចូលខ្មាំង, –៣.ទោសលួចទិញអាវុធបរិក្ខារសឹក, –៤.ទោសគំរាមកំហែងភ្នាក់ងាររដ្ឋការ, –៥.ទោសឃោសនាបំផ្លិចបំផ្លាញបំបែក

---

[26] មាត្រា៣៦ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ និង មាត្រា៤៩ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរដ្ឋកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៣។

បំបាក់កងទ័ព, –៦.ទោសប្រព្រឹត្តអំពើហឹង្សា, –៧.ទោសធ្វើឲ្យបែកបាក់ការសម្ងាត់យោធា ឬធ្វើឲ្យបាត់ឯកសារសម្ងាត់, –៨.ទោសខ្វះស្មារតីទទួលខុសត្រូវ ឬមិនយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការងារដែលបានប្រគល់ បណ្តាលឲ្យមានផលវិបាកអាក្រក់ និងគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ធ្ងរ, –៩.ទោសគេចវេះពីបរិចារកិច្ចយោធា។

•ស្ថាប័នអង្គការអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍៖ នៅសាលាឧទ្ធរណ៍មានអង្គការអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍មានអគ្គព្រះរាជអាជ្ញា អគ្គព្រះរាជអាជ្ញារង, ព្រះរាជអាជ្ញាជាតំណាងអង្គ-ការអយ្យការ អមសាលាឧទ្ធរណ៍នោះ[27] បច្ចុប្បន្នមហាអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍មានទីតាំងនៅភ្នំពេញមាន សមត្ថកិច្ចដែនដីនៃសាលាឧទ្ធរណ៍។

សម្គាល់៖ អ្នកច្បាប់បានឲ្យឈ្មោះស្ថាប័នអង្គការអយ្យការអមសាលាឧទ្ធណ៍ជាមហា-អយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍ទៅតាមស្ថានភាពជាក់ស្តែងនៃសមត្ថកិច្ចដែនដី ដោយសន្មត់ថាសមត្ថកិច្ចសាលាឧទ្ធរណ៍លាតសន្ធឹងលើដែនដីទាំងមូលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា[28] និងបានកំណត់ទីតាំងតែមួយគត់នៅរាជធានីភ្នំពេញ។ តែក្រោយមកអ្នកច្បាប់បានកំណត់ស្ថាប័នអង្គការអយ្យការមួយដែលជាអ្នកឃ្លាំមើលការអនុវត្តច្បាប់ នៅក្នុងសមត្ថកិច្ចដែនដីនៃសាលាឧទ្ធរណ៍[29] គឺមានន័យថាសាលាឧទ្ធរណ៍អាចនឹងបង្កើតឡើងច្រើនជាងមួយ និង(អាចមានពីរ ឬបី) ទៅតាមស្ថានការអភិវឌ្ឍន៍ជាក់ស្តែងនៃរបត់សង្គម ហើយក៏អាចបង្កើតឲ្យមានអង្គការអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍ ឬទៅតាមសមត្ថកិច្ចដែនដីនៃសាលាឧទ្ធរណ៍នោះតាំងនៅ (គេអាចកំណត់បានថាសាលាឧទ្ធរណ៍តំបន់)។

•មហាអយ្យការអមតុលាការកំពូល៖ នៅតុលាការកំពូលមានមហាអយ្យការអមតុលា-ការកំពូលមួយដែលមានអគ្គព្រះរាជអាជ្ញា អគ្គព្រះរាជអាជ្ញារង និងព្រះរាជអាជ្ញាអមតុលាការកំពូលជាតំណាងនៃអង្គការអយ្យការអមតុលាការកំពូល។

២.២– តំណាងអយ្យការ និង តំណាងមហាអយ្យការ

ដូចបានដឹងខាងលើរួចមកហើយថា អង្គការអយ្យការជាស្ថាប័នមួយអមតុលាការគ្រប់-ជាន់ថ្នាក់ និង គ្រប់ខេត្ត–ក្រុង មានតំណាងអយ្យការ ឬ តំណាងមហាអយ្យការមានដូចជា៖

---

[27] មាត្រា៣៣ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ និង មាត្រា១៥៦—១៥៩ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ (រដ្ឋកម្ពុជា១៩៩៣)។

[28] មាត្រា១៥៦ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ (រដ្ឋកម្ពុជា១៩៩៣)។

[29] មាត្រា៣៣–៣៤ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

• ព្រះរាជអាជ្ញា និង ព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាដំបូង។

• អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា អគ្គព្រះរាជអាជ្ញារង និង ព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍។

• អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា អគ្គព្រះរាជអាជ្ញារង និង ព្រះរាជអាជ្ញាអមតុលាការកំពូល។ មាន អំណាច និង តួនាទី ដូចខាងក្រោមនេះ ៖

ក/–តួនាទី និង អំណាចតំណាងអយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្ត–ក្រុង

ព្រះរាជអាជ្ញាមានអំណាច និងតួនាទីចោទប្រកាន់នូវរាល់ប្រព្រឹត្តកម្មនៃបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនានា ក្នុងនាមតំណាងអង្គការអយ្យការជាអ្នកទទួលខុសត្រូវលើការសុំឲ្យអនុវត្តទណ្ឌកម្ម និងធានារ៉ាប់រងសេចក្តីសម្រេចខាងព្រហ្មទណ្ឌនៅចំពោះមុខតុលាការព្រហ្មណ្ឌ មានន័យថា អង្គការអយ្យការជាអ្នកធានារ៉ាប់រង និងទទួលខុសត្រូវចំពោះធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានមួយក្នុងនាមចៅក្រមអយ្យការ[30] ដើម្បីឲ្យតុលាការអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចខាងព្រហ្មទណ្ឌទៅតាមគោលការណ៍ដែនអនុវត្តនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ។

ដើម្បីធានារ៉ាប់រងកិច្ចការគ្រប់យ៉ាងនូវដែនអនុវត្តនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ក៏ដូចជាសេចក្តីសម្រេចខាងព្រហ្មទណ្ឌ[31] ប្រកបដោយយុត្តិធម៌ ស្ថាប័នអង្គការអយ្យការត្រូវប្រតិបត្តិនូវគោលការណ៍ច្បាប់ជាមូលដ្ឋានប្រកបដោយចរិតលក្ខណៈគតិយុត្ត។

ដូចបានដឹងរួចមកហើយថានៅក្នុងអង្គការអយ្យការនីមួយៗមានព្រះរាជអាជ្ញា ព្រះរាជអាជ្ញារងជាតំណាងអយ្យការអមសាលាដំបូងនៃ សមត្ថកិច្ចដែនដីដែលតុលាការតាំងនៅ។ ដំណើរការនីតិវិធី នៃរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌមួយត្រូវបានធ្វើការចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌ។

ដោយតំណាងអយ្យការត្រូវសម្អាងភស្តុតាងច្បាស់លាស់ ស៊ីសង្វាក់នឹងសកម្មភាពល្មើសដែលត្រូវធ្វើឲ្យលើសពីវិមតិសង្ស័យ[32] មានន័យថាមិនស្ថិតក្នុងវិមតិសង្ស័យ គឺការបកស្រាយច្បាប់ត្រូវធ្វើឡើងដោយលក្ខណៈតឹងរឹង ត្រូវអនុវត្តតាមតួនាទីទៅតាមសមត្ថកិច្ចដែនដីដែលខ្លួនមាន[33]ជាមូលដ្ឋាន។

ការកំណត់នូវអត្ថិភាពនៃបទល្មើស[34] ក្នុងការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញាខាងបទព្រហ្មទណ្ឌមិនត្រឹមតែកំណត់បទល្មើស ចង្អុលបង្ហាញសកម្មភាពនៃអំពើល្មើសរបស់ជនប្រព្រឹត្ត

---

[30] មាត្រា២៧ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

[31] មាត្រា២៧ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ និង មាត្រា១ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩។

[32] មាត្រា១៤ មាត្រា១៤ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល(អ៊ុនតាក់) , មាត្រា៦០ ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរដ្ឋកម្ពុជា ១៩៩៣, មាត្រា៣៧រដ្ឋធម្មនុញ្ញ (ស្តីពីគោលការណ៍បុរេសន្មត់នៃអពិរុទ្ធភាព)។

[33] មាត្រា១៣ កឋាខណ្ឌ២ ចំណុច(១).(២) ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌUNTAC។

[34] មាត្រា១ មាត្រា៤ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

បទល្មើស(ធាតុផ្សំបទល្មើស) កំណត់ទោស និងនីតិវិធីនៃការអនុវត្តទោស[35] មានលក្ខណៈស៊ីសង្វាក់គ្នានឹងភស្តុតាង ក្នុងការសុំឲ្យអនុវត្តចំពោះមុខយុត្តាធិការស៊ើបសួរ យុត្តាធិការជំនុំជម្រះ និងធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបង្ហាញពីពិរុទ្ធភាពឲតុលាការអនុវត្តតាមច្បាប់[36] តែប៉ុណ្ណោះទេ គឺត្រូវធ្វើសេចក្តីសង្ខេបនៃអង្គហេតុ, កំណត់ឈ្មោះបទល្មើស, បង្ហាញអត្ថបទច្បាប់ដែលកំណត់បទ-ល្មើស, កំណត់ឈ្មោះ ឬអត្តសញ្ញាណ ឬ សាវតាជាតិបុគ្គលដែលត្រូវចោទ[37]។

នៅសាលាដំបូងមាន **ព្រះរាជអាជ្ញា-ព្រះរាជអាជ្ញារង** ជាតំណាងស្ថាប័នអយ្យការអមតុលាការនៃយុត្តាធិការដែនដីនោះ[38] ការិយាល័យនៃអង្គការអយ្យការនីមួយៗត្រូវស្ថិតនៅដោយឡែកពីមុខងារតុលាការ[39] មានកាតព្វកិច្ចអនុវត្តតួនាទីរបស់ខ្លួនក្នុងបណ្តឹងព្រហ្មទណ្ឌ។ ដើម្បីអាចដំណើរការនូវនីតិវិធីនៃការស៊ើបអង្កេត(ស៊ើបសួរ) និងជំនុំជម្រះសេចក្តី បង្ហាញឲ្យឃើញពីពិរុទ្ធភាពនៃជនល្មើស និងផ្តន្ទាទោសនៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ លុះត្រាត្រូវចាប់ផ្តើមចោទដោយព្រះរាជអាជ្ញា ជាអ្នកធ្វើការចោទប្រកាន់ក្នុងនាមតំណាងអយ្យការ[40] ដោយសម្អាងលើមូលដ្ឋានច្បាស់តាមច្បាប់។

ដូច្នេះហើយទើបគេសន្មត់ថាៈ ព្រះរាជអាជ្ញាជាគូ ដើមជានិច្ច[41] ដោយសារតែព្រះរាជ-អាជ្ញាជាអ្នកចាប់ផ្តើមដំណើរការនៃបណ្តឹងអាជ្ញា សុំអនុវត្តចំពោះមុខយុត្តាធិការស៊ើបសួរ និងយុត្តាធិការជំនុំជម្រះ។ ព្រះរាជអាជ្ញាមិនអាចដើរតួជាគូក្តីរណបក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ដូចរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណី ឬអ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណីបានទេ។ អាចនាំឲ្យខូចនីតិវិធី និងធ្វើកិច្ចការណាមួយអាចបណ្តាលឲ្យដោះបន្ទុកដល់ជនត្រូវចោទបាន ជាហេតុថាអាចនាំឲ្យមានការលើកទឹកចិត្តដល់ជនល្មើសហ៊ានប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសអ្វីមួយផ្សេងទៀត ក្នុងកំឡុងពេលកំពុងដំណើរការ

---

[35] មាត្រា១ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៩។

[36] មាត្រា៤ មាត្រា២៧ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

[37] មាត្រា៤៤ និង មាត្រា៤៦ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

[38] សូមមើលមាត្រា៣៦ និង មាត្រា២៨៩ (វាក្យខណ្ឌ៥)ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ និង មាត្រា៤៩ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មណ្ឌរដ្ឋកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៣ ។

[39] គោលការ១០ ស្តីពីការណែនាំរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា បានអនុម័តដោយសមាជអង្គការសហប្រជាជាតិលើកទី៨ ស្តីពីការបង្ក្រាបបទឧក្រិដ្ឋ និង ការគ្រប់ គ្រងជនល្មើស នៅទីក្រុងហាវ៉ាណាប្រទេសគុយបា នាថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ ១៩៩០។

[40] សូមមើលមាត្រា២ មាត្រា៤ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

[41] សូមមើលមាត្រា៥២ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរដ្ឋកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៣ និង មាត្រា៤ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៧។

នីតិវិធីតាមផ្លូវតុលាការ ជាហេតុអាចនាំឲ្យមានការភ័យខ្លាចដល់ជនរងគ្រោះ និងអាចនាំឲ្យជនរងគ្រោះបាត់ជំនឿចិត្តលើតុលាការមិនហ៊ានបង្ហាញភស្តុតាង និងជូនសាក្សីជាដើម។

①/ព្រះរាជអាជ្ញារង៖ ប្រើប្រាស់អំណាចទាំងអស់ ក្នុងការស្រាវជ្រាវ និងចោទប្រកាន់បទល្មើសស្ថិតក្រោមអំណាចព្រះរាជអាជ្ញា គឺប្រើប្រាស់អំណាចទាំងអស់ដែលព្រះរាជអាជ្ញាមាន[42]។

②/អំណាចព្រះរាជអាជ្ញាចំពោះភ្នាក់ងារនគបាលយុត្តិធម៌៖ ព្រះរាជអាជ្ញាមានអំណាចដឹកនាំ សម្របសម្រួលសកម្មភាពមន្ត្រីនគបាលយុត្តិធម៌ ក្នុងសមត្ថកិច្ចដែនដីនៃតុលាការដែលខ្លួនតាំងនៅ ចុះដល់ទីកន្លែងស៊ើបអង្កេត ណែនាំដល់ភ្នាក់ងារមន្ត្រីនគរបាលយុត្តធម៌ក្នុងការស៊ើបអង្កេតអាចដកសិទ្ធិស៊ើបអង្កេតពីមន្ត្រីនគបាលយុត្តិធម៌ និងរៀបចំអ្នកជំនួសក្នុងករណីចាំបាច់។

ករណីមានការឃាត់ខ្លួនជនល្មើស ព្រះរាជអាជ្ញាអាចចូលរួមស្តាប់ចម្លើយអាចត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តវិធានការឃាត់ខ្លួន ការគោរពទម្រង់ច្បាប់ និងការកាន់កាប់កន្លែងឃាត់ខ្លួន[43]។

លើកលែងតែដីកាសម្រេចចាត់តាំងឲ្យស៊ើបសួរជំនួស ស្ថិតក្រោមអំណាចចៅក្រមស៊ើបសួរ។

③/គោលការណ៍បណ្តឹងទាក់ទងនឹងអំពើល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ

•អំពើល្មើសព្រហ្មទណ្ឌណាមួយត្រូវបានប្រព្រឹត្តកម្ម បណ្តឹង២ប្រភេទអាចកើតឡើងគឺបណ្តឹងអាជ្ញា និង ព្យសនកម្ម(បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី)៖

–**បណ្តឹងអាជ្ញា**:សំដៅលើការចោទប្រកាន់(ដាក់ទណ្ឌកម្ម)[44] កំណត់បទល្មើសតាមច្បាប់កំណត់[45] អាស្រ័យលើប្រព្រឹត្តកម្មនៃអំពើល្មើស និងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ចារី ដែលធ្វើឲ្យពាល់ដល់សន្តិសុខសង្គម សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈបង្កភាពវឹកវរដល់សង្គម។

–**បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី៖** សំដៅលើការជួសជុលព្យសនកម្ម ដែលជាផលវិបាកផ្ទាល់នៃបទល្មើស(ព្យសនកម្មខាងសម្ភារៈ ខាងរូបកាយ ឬ ខាងផ្លូវចិត្ត)[46]។

---

[42] មាត្រា៣៨ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

[43] មាត្រា៣៧ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

[44] មាត្រា១ មាត្រា៣ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩។

[45] មាត្រា២ មាត្រា៤ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

[46] មាត្រា១៣ មាត្រា១៤ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

ខ/—តួនាទី និង អំណាចតំណាងមហាអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍

–អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា អគ្គព្រះរាជអាជ្ញារង និងព្រះរាជអាជ្ញានៃតំណាងអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍ជាអ្នកធ្វើអធិការកិច្ច និងឃ្លាំមើលនូវអង្គការអយ្យការអមសាលាដំបូងនានាដែលស្ថិតក្នុងសមត្ថកិច្ចដែនដីរបស់ខ្លួន។ ក្នុងករណីមានបទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរត្រូវរាយការណ៍ជូនរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌[47]។ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការឃ្លាំមើលត្រួតពិនិត្យមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌, អាចកោះអញ្ជើញអ្នកទទួលខុសត្រូវមកពិភាក្សាទាក់ទង នឹងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់អង្គភាពនគរបាលយុត្តិធម៌។

–ព្រះរាជអាជ្ញាអាចប្រគល់ភារកិច្ចដល់មន្ត្រីនគបាលយុត្តិធម៌ ឲ្យបំពេញកិច្ចការមានប្រយោជន៍ដល់ការគ្រប់គ្រងនៃដំណើរការនគបាលយុត្តធម៌។ អាចធ្វើអធិការកិច្ចគ្រប់ពេលវេលានៅនគបាលយុត្តិធម៌។ ក្នុងករណីមានការឃាត់ខ្លួននៅនគបាល ព្រះរាជអាជ្ញាអាចចូលរួមការស្តាប់ចម្លើយ ត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តវិធានការឃាត់ខ្លួន ទីកន្លែងឃាត់ខ្លួនដែលចាំបាច់មន្ត្រីនគរបាលយុត្តធម៌ត្រូវគោរពតាមអធិបញ្ញា[48] និងទាក់ទងដល់ការគោរពទម្រង់ច្បាប់។

គ/–តួនាទី និង អំណាចអគ្គព្រះរាជាអមតុលាការកំពូល

តួនាទី និង អំណាចអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមតុលាការកំពូល ពិនិត្យលើបណ្តឹងសារទុក្ខ បណ្តឹងសើរើ បណ្តឹងសុំតវ៉ាទៅតុលាការកំពូលដែលកើតទុក្ខមិនសុខចិត្តនឹងសេចក្តីសម្រេចណាមួយរបស់តុលាការថ្នាក់ក្រោម ដែលសាមីបណ្តឹងយល់ឃើញថាអយុត្តិធម៌ ឬមិនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់[49]។

២.៣ –វិធានកំណត់អត្ថិភាពនៃបណ្តឹងអាជ្ញា

ក/វិធាន និង គោលការណ៍អត្ថិភាពកំណត់បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ

①.កំណត់បទល្មើសតាមច្បាប់បញ្ញត្តិៈ ចង្អុលបង្ហាញ និងកំណត់សម្គាល់ជនប្រព្រឹត្តបទល្មើស(ស្គាល់អត្តសញ្ញាណ ឬសាវតាជាតិជនល្មើស), វាយតម្លៃសកម្មភាពអំពើល្មើសត្រឹមត្រូវ, សម្អាងភស្តុតាង, កំណត់ធាតុផ្សំបទល្មើស, កំណត់ទោស(កំណត់ឈ្មោះបទល្មើស)[50]។

[47] មាត្រា៣៤ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

[48] មាត្រា៣៥ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

[49] មាត្រា៣៧ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

[50] មាត្រា១ មាត្រា២ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩ មាត្រា៤៤ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

②.គោលការណ៍ត្រឹមត្រូវនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌៈ **(គ្មានច្បាប់អាជ្ញា=គ្មានបទល្មើស=គ្មានទណ្ឌកម្ម)**

ជាគោលការណ៍នីត្យានុកូលមួយដែលរាល់បណ្តឹងអាជ្ញាទាំងអស់ តំណាងអយ្យការមិនអាចធ្វើការចោទប្រកាន់លើជនណាម្នាក់ ដោយគ្មានមូលដ្ឋានច្បាប់ គ្មានការកំណត់បទល្មើសតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ព្រទណ្ឌបានទេ ទោះបីជាបទឧក្រិដ្ឋ មជ្ឈឹម ឬលហុក៍ដោយ។ ដូច្នេះ បណ្តឹងអាជ្ញាត្រូវតែបញ្ញត្តិកំណត់ដោយច្បាប់ ចែងនូវរាល់បទល្មើសទាំងអស់។ ការផ្តន្ទាទោសត្រូវតែប្រព្រឹត្តទៅតាមឆន្ទៈរបស់ច្បាប់ មានចរិតលក្ខណៈគតិយុត្ត ទប់ស្កាត់អំពើទុច្ចរិតរបស់ជនខិលខូចធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍សង្គមជាតិ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ សន្តិសុខសង្គម ប្រឆាំងច្បាប់ជាធរមាន[51]។

③.គោលការណ៍គ្មានប្រតិសកម្មៈ ការអនុវត្តទោសណាមួយ ត្រូវអនុវត្តទៅតាមសុពលភាពនៃនីតិវិធី។ ដំណើរការនៃបណ្តឹងអាជ្ញា ឬនីតិវិធីនៃការស្វែងរកពិរុទ្ធភាព ចំពោះបទល្មើសអាជ្ញាអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន គឺត្រូវអនុវត្តភ្លាមនូវច្បាប់ថ្មីដែលចូលជាធរមាន ច្បាប់ថ្មីបាននិរាករណ៍នូវអនុភាព អនុវត្តបញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌពីមុន[52] តុលាកាព្រហ្មទណ្ឌមិនអាចលើកយកច្បាប់ចាស់(មុន) ដែលបាននិរាករណ៍មកផ្តន្ទាទោស ឬដាក់ទោសទណ្ឌដោយប្រការណាមួយ ឬបទល្មើដែលកើតឡើងមុនពេលច្បាប់ថ្មីចូលជាធរមានមកអនុវត្តទេ។

④.គោលការណ៍ត្រឹមត្រូវនៃការបកស្រាយច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌៈ ការលើកយកមកសិក្សានូវមូលដ្ឋានចោទប្រកាន់សម្រាប់ព្រះរាជអាជ្ញា ក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌនៃអត្ថបទនេះតំណាងអង្គការអយ្យការត្រូវចង្អុលបង្ហាញលក្ខខណ្ឌកំណត់បទល្មើស តាមច្បាប់បញ្ញត្តិ(កំណត់ទោស), ចង្អុលបង្ហាញពីសកម្មភាពល្មើស(វាយតម្លៃសកម្មភាពអំពើល្មើសត្រឹមត្រូវ), ស្គាល់អត្តសញ្ញាណ ឬសាវតាជាតិជនល្មើសច្បាស់លាស់, បង្ហាញភស្តុតាងដាក់បន្ទុក, កំណត់ធាតុផ្សំបទល្មើសស្របតាមវិធាននៃការកំណត់អត្ថិភាពបណ្តឹងអាជ្ញា ហើយរាល់ការលើកយកមាត្រាណានីមួយនៃបញ្ញត្តិច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌមកវែកញែក ត្រូវចង្អុលបង្ហាញឲ្យឃើញពីពិរុទ្ធភាពដែលប្រឆាំងច្បាប់ជៀសវាងការភ័ន្តច្រឡំ (អង្គហេតុ, អង្គច្បាប់) ។ ប៉ុន្តែរាល់ការការលើកយកមាត្រាណាមួយមកអនុវត្តទោសព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវតែគោរពតាមគោលការណ៍ត្រឹមត្រូវនៃការបកស្រាយច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ដែលការបកស្រាយត្រូវធ្វើយ៉ាងតឹងរឹងមិនអាចធ្វើតាមគំនិតយល់ឃើញមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែល ឬស្រដៀងគ្នា ឬតាមការប្រៀបប្រដូចករណីណាមួយដូចគ្នានឹងករណីណា

---

[51] មាត្រា៣ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩។

[52] មាត្រា១១ មាត្រា៦៧១ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩។

មួយផ្សេងទៀត ឬប្រៀបធៀបករណីនៃអំពើល្មើសណាមួយដែលធ្លាប់បានកើតមានដើម្បីពង្រីកវិសាលភាពអនុវត្ត ប្រព្រឹត្តទៅដោយបុរេសន្នត់នៃពិរុទ្ធភាព ស្ថិតក្នុងលក្ខណៈវិមតិសង្ស័យនោះទេ[53]។ ដូច្នេះគោលការណ៍មិនត្រឹមនៃ ការបកស្រាយច្បាប់ត្រូវតែលើកយកបញ្ញត្តិច្បាប់ជាធរមានមកអនុវត្តប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងត្រូវគោរពតាមគោលការណ៍នេះជាមូលដ្ឋានក្នុងការចោទប្រកាន់ សម្រាប់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌផងដែរ។

កាលពីសម័យដើមមានការបកស្រាយប្រកបដោយលក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រ តាមទស្សនៈមូលដ្ឋានសម្រាប់ធ្វើការផ្តន្ទាទោសផងដែរ។

•ទស្សនៈមូលដ្ឋានសំរាប់ធ្វើការផ្តន្ទាទោស

–សិក្សាតាមផ្នែកចិត្តសាស្ត្រៈ ប្រព័ន្ធនីតិសាស្ត្រផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌជាមួយនឹងបុគ្គលវិទ្យាសាស្ត្រអាចផ្តល់នូវការពិចារណាយល់ដឹងយ៉ាងល្អិតល្អន់ដល់បុគ្គលដែលមានការប្រព្រឹត្ត ឬចេតនាប្រព្រឹត្តបទល្មើស (ទោសនេះមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរមិនដូចបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទេ)។

•ទស្សនៈទេវលោក

–ក្នុងច្បាប់សីលធម៌ គេលើកយកច្បាប់សីលធម៌នេះ ដើម្បីវែកញែកទៅលើកំហុសតាម

សីលធម៌២បែបគឺៈ

1. កំហុសដែលនាំឲ្យធ្វើទោសតាមច្បាប់សីលធម៌ៈ កំហុសនេះគឺគេសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើ ទណ្ឌកម្មផ្លូវចិត្តដែលពុំមានរូបរាងច្បាស់លាស់ ដោយសារការធ្វើទោសមិនមែនសម្រាប់ពេល បច្ចុប្បន្នភ្លាមៗទេ វាសម្រាប់អនាគតកាល(ឧ.អំពើបាបត្រូវទទួលជាតិក្រោយ)។
2. ចំពោះអំពើខ្លះ ដូចជាការជេរប្រមាថ ការភូតកុហក ការសម្លាប់សត្វបែបនេះសុទ្ធតែត្រូវបានទទួលទណ្ឌកម្មផ្លូវសីលធម៌ ប៉ុន្តែគ្មានជាប់ផ្លូវអាជ្ញាទេ នៅពេលដែលអំពើទាំងនោះ មិនត្រូវបានបញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌនៅឡើយ។

•ទស្សនៈដាច់ខាត

–តាមការសិក្សាសង្គមវិជ្ជាៈ

[53] មាត្រា៥ក្រមព្រហ្មទណ្ឌព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៩ និង ៣៨ វាក្យខណ្ឌ៦ នៃរដ្ឋធម្មនុញព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

1.អាចផ្តល់លទ្ធភាពទាក់ទងយ៉ាងជិតស្និតទៅនឹងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និង សង្គមមនុស្ស,

2. ច្បាប់សង្គម(រដ្ឋ) ជនប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវតែទទួលទោសតាមបញ្ញត្តិច្បាប់រដ្ឋជាធរមាន។

–តាមការសិក្សាជាតិសាស្ត្រនៃមនុស្ស ឬ បរមត្ថវិជ្ជាៈ តម្រូវឲ្យច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌទទួលស្គាល់ព្រំដែនជុំវិញបញ្ហាគោរពសិទ្ធិ និង សេរីភាពរបស់បុគ្គល។

–តាមការសិក្សានីតិវេជ្ជសាស្ត្រៈ វិជ្ជានេះផ្តល់ជំនួយគ្រប់យ៉ាងដល់ការស្វែងរកហេតុផល នៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស និងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនប្រព្រឹត្តបទល្មើស ផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ ក្នុងការស្វែងរកភស្តុតាងបទល្មើស និងជនល្មើស ក៏ដូចជាការធ្វើកោសល្យវិច័យ ផ្សេងៗ។

ខ/•ធាតុផ្សំបទល្មើស

ធាតុផ្សំបទល្មើសជាផ្នែកមួយនៃ គោលការណ៍ដ៏សំខាន់ដែលត្រូវគោរពតាមដោយហ្មត់ចត់ដើម្បីកំណត់ឲច្បាស់នូវអត្ថិភាពនៃបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ក៏ដូចជាមូលដ្ឋានចោទប្រកាន់សម្រាប់ព្រះរាជអាជ្ញា នៅចំពោះមុខតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ។

និយមន័យៈ និយមន័យបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ កើតចេញពីសកម្មភាពសត្យានុម័តនូវរាល់ប្រព្រឹត្តកម្មទាំងឡាយដែលល្មើសនឹងវិធាន ឬបទដ្ឋាននានាដែលបញ្ញត្តិកំណត់ដោយច្បាប់ជាធរមានជាអំពើមានលក្ខណៈព្យាបាទ បង្កភាពរឹករវប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈសន្តិសុខសង្គម។ អាចជាបទល្មើសសកម្ម សំដៅទៅលើសកម្មភាពវិជ្ជមាន (ស្តែងចេញនូវអំពើជាក់ស្តែង និងចេតនាប្រព្រឹត្តដោយចារី សហចារី ឬជនសមគំនិត)។ បទល្មើសអកម្មសំដៅលើសកម្មភាពអវិជ្ជមាន(ស្តែងចេញនូវចេតនា ទុកបណ្តោយឲ្យជនរងគ្រោះ ទទួលរងគ្រោះថ្នាក់ហើយមិនព្រមជួយសង្គ្រោះ)។

បទល្មើសៈ ជាសកម្មភាពប្រព្រឹត្តដោយបំពានប្រឆាំងច្បាប់ជាធរមាន ដែលបានបញ្ញត្តិកំណត់ទុកជាវិធាន។ ជាអំពើ និងចេតនាប្រព្រឹត្ត ប៉ះពាល់ដល់សន្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ប្រឆាំងសាធារណៈជន សន្តិសុខសង្គម ផ្ទុយនឹងច្បាប់ ដែលប្រព្រឹត្តកម្មទាំងនោះត្រូវបានកំណត់ការដាក់ទោសទណ្ឌដោយច្បាប់បញ្ញត្តិជាធរមាន។

ដើម្បីកំណត់អំពើណាមួយជាបទល្មើស ចាំបាច់ត្រូវមានមូលដ្ឋានកំណត់ធាតុ៣

–ធាតុនីត្យានុកូល៖ ជាវិធានកំណត់ដោយច្បាប់នូវបទល្មើស និង ទោស (ជាធាតុច្បាប់។ បទល្មើស និងទោសនេះចាំបាច់ត្រូវតែមានចែងក្នុងច្បាប់ (តាមគោល

ការណ៍ គ្មានច្បាប់អាជ្ញា គ្មានបទល្មើស គ្មានទណ្ឌកម្ម "គ្មានអំពើណាមួយត្រូវបានកំណត់បទល្មើសដោយគ្មានច្បាប់ចែងទេ") មានតែអំពើដែលប្រព្រឹត្តផ្ទុយ ឬល្មើសនឹងមាត្រាណាមួយនៃបទបញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌប៉ុណ្ណោះទើបអាចកំណត់បទល្មើស និងអនុវត្តទោសបាន[54]។

-ធាតុសត្យានុម័តះ ជាសកម្មភាពនៃអំពើល្មើសពិតប្រាកដ ឬការប៉ុនប៉ងប្រាកដ ឬការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តដោយអំពើល្មើសសកម្ម ឬ អំពើអកម្ម គឺជាការកំណត់បទល្មើសមួយដែលស្តែងចេញពីសកម្មភាពរបស់ជនល្មើស ដែលប្រព្រឹត្តផ្ទុយមាត្រានីមួយៗ (គេសន្មត់ថាជាធាតុនៃអំពើ) ។

-ធាតុអត្តនោម័តះ គឺជាការយល់ដឹងរបស់ជនល្មើស នូវការហាមឃាត់ដោយច្បាប់ និងការប្រព្រឹត្តផ្ទុយច្បាប់។ ជនល្មើសមានចេតនា និង ឆន្ទៈ និង មានបំណងបង្កភាពរឹករវធ្វើឲ្យប៉ះពាល់សន្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ សន្តិសុខសង្គមមានចរិតព្យាបាទបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់ជនរងគ្រោះ។ ជាមូលដ្ឋានចិត្តសាស្ត្រក្នុងការកំណត់ស្ថានភាពផ្លូវចិត្តកម្រិតយល់ដឹង សមត្ថភាពបរិបូរណ៍ក្នុងការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនល្មើស។ ពុំមានបទល្មើសទេ ក្នុងករណីជនត្រូវចោទគ្មានចេតនាប្រព្រឹត្ត។ លើកលែងតែបទល្មើសដែលកើតចេញពីធ្វេសប្រហែស ការខ្ជីខ្ជារ ឬការមិនគោរពកាតព្វកិច្ច ក្នុងករណីច្បាប់បានបញ្ញត្តទុកជាមុន[55]។

៣ -សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

មូលដ្ឋានសម្រាប់ការចោទប្រកាន់ក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ តំណាងអង្គការអយ្យការជាស្ថាប័នចោទមួយ ត្រូវប្រតិបត្តិតួនាទីប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវតាមបញ្ញត្តិច្បាប់ប្រកបដោយយុត្តិធម៌ សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់តំណាងអយ្យការ ជាការអ្នកធានារ៉ាប់រងសេចក្តីសម្រេចខាងព្រហ្មទណ្ឌចំពោះមុខតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ ដើម្បីកំណត់ឲ្យច្បាស់នូវអត្ថិភាពនៃបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌណាមួយត្រូវគោរពតាមគោលការណ៍នៃដែនអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់មូលដ្ឋានចោទប្រកាន់ក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ។

---

[54] មាត្រា៣ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩

[55] មាត្រា៤ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩

►គោលការណ៍នៃដែនអនុវត្តច្បាប់សម្រាប់មូលដ្ឋានចោទប្រកាន់៖

①.វាយតម្លៃអំពើល្មើសបញ្ជាក់អត្ថបទច្បាប់ (កំណត់បទល្មើសតាមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ)

– ចង្អុលបង្ហាញ វាយតម្លៃអំពីសកម្មភាពនៃអំពើល្មើស។

– កំណត់អង្គហេតុ(សេចក្តីសង្ខេបនៃអង្គហេតុ)[56] ឬធាតុផ្សំបទល្មើសឲ្យបានត្រឹមត្រូវច្បាស់លាស់។

– អនុវត្តតាមគោលការណ៍ត្រឹមត្រូវនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ។

– អនុវត្តតាមគោលការណ៍ត្រឹមត្រូវនៃការបកស្រាយច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ។

– អនុវត្តគោលការណ៍គ្មានប្រតិសកម្ម។

②.ចង្អុលបង្ហាញភស្តុតាង ឬ សាក្សី។

③.ចង្អុលបង្ហាញជនប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬ ចង្អុលបង្ហាញបុគ្គលដែលអាចត្រូវប្រកាសថាជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះបទល្មើស។

– កំណត់ឈ្មោះ ឬអត្តសញ្ញាណ ឬសាវតាជាតិបុគ្គលប្រព្រឹត្តបទល្មើសច្បាស់លាស់។

④. កំណត់ទោស និង កំណត់ការអនុវត្តទោស(កំណត់ឈ្មោះបទល្មើស)[57]។

សរុបសេចក្តីមក ព្រះរាជអាជ្ញាជាអ្នកកាន់ច្បាប់អាជ្ញានៃច្បាប់រដ្ឋ ក្នុងការការពារផលប្រយោជន៍សិទ្ធិសេរីភាព ក៏ដូចជាការបង្រ្កាបបទល្មើស ប្រកបដោយចរិតលក្ខណៈគតិយុត្តិ ស្របតាមឆន្ទៈរបស់ច្បាប់។ តំណាងអង្គការអយ្យការត្រូវប្រតិបត្តិតួនាទី ភារកិច្ចដោយសម្អាងលើមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់សម្រាប់ការចោទប្រកាន់ក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ។ ក្នុងទិដ្ឋភាពសង្គមមនុស្សដែលឆ្លុះបញ្ចាំងឲឃើញភាពត្រឹមត្រូវ យុត្តិធម៌ និងអាចទទួលយកបានទាំងជនរងគ្រោះ ទាំងការបង្រ្កាបបទល្មើស។

[56] មាត្រា៤៤ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧។

[57] មាត្រា១ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និង មាត្រា៤៤ វាក្យខណ្ឌទី៣ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧។